

**XLV SZKOLENIE
- KONFERENCJA
HODOWCÓW RYB
ŁOSOSIOWATYCH**

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Morski i Rybacki

DOBROSTAN RYB

Dr Krzysztof Wojtas

Compassion in World Farming International

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Morski i Rybacki

DOBROSTAN RYB

PODSTAWY NAUKOWE

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Morski i Rybacki

RYBY TO CZUJĄCE ISTOTY

Mają zdolność odczuwania bólu i strachu

2003 The evidence for pain in fish: the use of morphine as an analgesic
Lynne U Sneddon

2004 Can fish suffer?: perspectives on sentience, pain, fear and stress
K.P Chandroo, I.J.H Duncan, R.D Moccia

2004 Fish and welfare: do fish have the capacity for pain perception
and suffering?
Braithwaite, VA; Huntingford, FA

2010 Do fish feel pain?
Victoria Braithwite

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Morski i Rybacki

CZY RYBY CZUJĄ BÓL

Ból jest ważnym mechanizmem przetrwania.

Kiedy zwierzęta odczuwają ból - nie tylko działając odruchowo - ale wykrywając, czując i pamiętając ból, pomaga im to nauczyć się szkodliwych czynników, których należy unikać w ich środowisku.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Morski i Rybacki

CZY RYBY CZUJĄ BÓL

Ryby mają niezbędne receptory i włókna nerwowe do wykrywania bolesnych zdarzeń

(zarówno włókna A-delta, które przenoszą pierwszy ostry ból, jak i włókna C, które przenoszą wolniejszy tzw. „tępy ból”)

Sygnaly elektryczne są przekazywane do mózgu w celu przetworzenia po tym, jak bolesne bodźce wyzwalają aktywność układu nerwowego.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Morski i Rybacki

CZY RYBY CZUJĄ BÓL

Ryby kostnoszkieletowe mają rozwinięte przodomózgowie.

Mózgi ryb mają podobną strukturę do mózgów ssaków, z wyjątkiem kory nowej, która rozwinęła się u ssaków.

Niektórzy twierdzą, że brak kory nowej u ryb oznacza, że nie mogą one być świadome.

Jednak to tak, jakby argumentować, że ryby nie mogą oddychać, ponieważ nie mają płuc.

Mózgi różnych zwierząt wyewoluowały, by robić podobne rzeczy w nieco inny sposób lub przy użyciu różnych struktur.

Innym przykładem jest to, że wzrok jest przetwarzany w korze u ssaków, ale u ryb i gadów widzenie jest przetwarzane w płatku wzrokowym. a jednak wszystkie te zwierzęta mogą osiągnąć ten sam cel końcowy - widzą.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Morski i Rybacki

CZY RYBY CZUJĄ BÓL

Typowe zmiany fizjologiczne następują w odpowiedzi na ból.
np. przyśpiesza oddech, zwiększa się tętno, uwalniają się hormony stresu.

Ryby mają układ opioidowy, który działa w podobny sposób jak ten, który można znaleźć u ssaków.

Ryby wytwarzają te same opioidy (wrodzone środki przeciwbólowe organizmu), co ssaki.

Ryby reagują też na środki przeciwbólowe np. morfinę.

Pain Criteria for animals

Criteria	Mammals	Birds	Reptiles / Amphibians	Fish	Cephalopods	Decapods	Insects
Nociceptors, CNS pathways & processing	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Analgesic receptors	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Light Blue
Physiological responses	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Light Blue
Learned avoidance	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Change in behaviour	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Protective behaviour	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Light Blue
Drugs reduce response	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Self-admin of drugs	Green	Green	Light Blue	Green	Light Blue	Light Blue	Light Blue
Pain takes priority	Green	Light Blue	Light Blue	Green	Green	Green	Light Blue
* Change in behavioural preferences/choices	Green	Green	Light Blue	Green	Green	Green	Green
* Pay cost to avoid pain	Green	Green	Light Blue	Green	Light Blue	Green	Light Blue
* Trade off pain with other requirements	Green	Green	Light Blue	Green	Light Blue	Green	Light Blue

Adapted from Walters 2018

CZY RYBY DOŚWIADCZAJĄ EMOCJI ?

Stany emocjonalne mają sens ewolucyjny:

niektóre (np. **Przyjemność**) motywują i nagradzają za zachowania, które sprzyjają przetrwaniu i szansom na reprodukcję,

a inne (np. **Strach**) wzmacniają negatywne doświadczenie robienia czegoś szkodliwego i sprawiają, że jest bardziej prawdopodobne, że zwierzę zapamięta i uniknie tego w przyszłości. Nie jest zatem zaskakujące, że zdolność do „odczuwania” ewoluowała w różnych grupach zwierząt

CZY RYBY DOŚWIADCZAJĄ EMOCJI ?

Emocje są adaptacyjnym wytworem doboru naturalnego i odgrywają istotną rolę w zwiększeniu szansy na przetrwanie.

Zasada ciągłości filogenetycznej sugeruje, że różnice między rybami a wyższymi ewolucyjnie kręgowcami w funkcjonalnym aspekcie emocji powinna być raczej **kwestią stopnia niż rodzaju**.

Co więcej, fakt, że ryby napotykają wiele tych samych wyzwań społeczno-ekologicznych co inne kręgowce, zdaje się potwierdzać ten pogląd.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Morski i Rybacki

CZY RYBY DOŚWIADCZAJĄ EMOCJI ?

Ryby w **stresowych sytuacjach** uwalniają **adrenalinę** i **noradrenalinę**, co powoduje między innymi zwiększenie częstotliwości skurczów serca i przyspieszony oddech.

Ryby w **odpowiedzi na bodźce emocjonalne** również wytwarzają **kortyzol**.

Zidentyfikowano także **neuroprzekaźniki**, takie jak **dopamina**, **izotocyna** (analog oksytocyny u ryb) i **serotonina**, które są **związane ze zjawiskami emocjonalnymi takimi jak efekt nagrody czy odczuwanie nastroju u ludzi**.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Morski i Rybacki

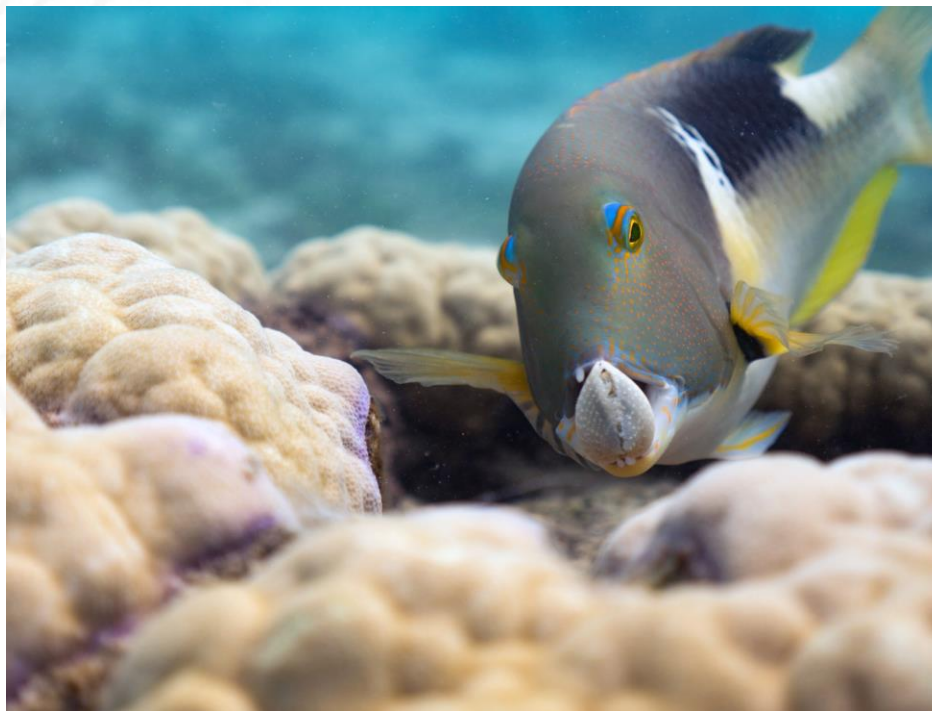
ZDOLNOŚCI KOGNITYWNE I INTELIGENCJA RYB

Komunikowanie się i kooperacja (także międzygatunkowa)

ZDOLNOŚCI KOGNITYWNE I INTELIGENCJA RYB

Uczenie się i rozwiązywanie problemów

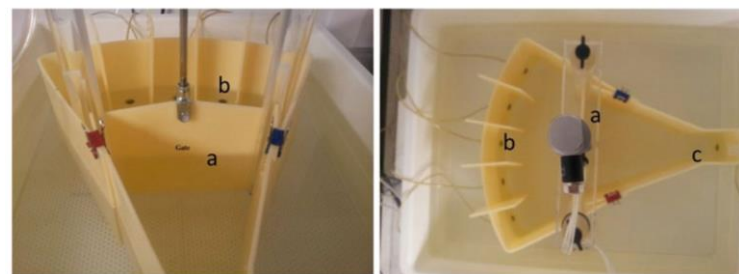

ZDOLNOŚCI KOGNITYWNE I INTELIGENCJA RYB

Uczą się od siebie poprzez obserwację

Rozpoznają poszczególne osobniki w ławicy

Potrafia wykonać zadania wymagające zrozumienia konceptu czasu

Ryby to najliczniej wykorzystywana grupa zwierząt

Co roku:

Dobrostan ryb może być oceniany z trzech różnych perspektyw:

- aspektu funkcjonalnego,
- naturalnych potrzeb
- emocji

GLÓWNE OBSZARY ISTOTNE DLA DOBROSTANU RYB

Jakość wody

Gęstość obsady

GŁÓWNE OBSZARY ISTOTNE DLA DOBROSTANU RYB

Zabiegi hodowlane

(Szczepienia, Sortowanie, Sztuczne tarło-
pozyskiwanie ikry i mleczu)

Transport

GŁÓWNE OBSZARY ISTOTNE DLA DOBROSTANU RYB

Ubój

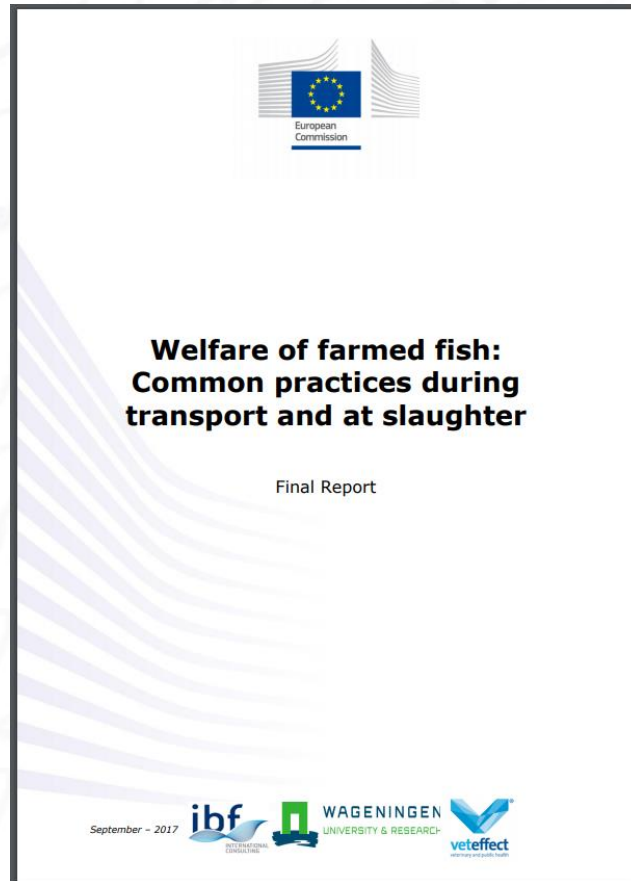

GŁÓWNE OBSZARY ISTOTNE DLA DOBROSTANU RYB

Możliwość wyrażania naturalnego zachowania - Wzbogacenie środowiska

HUMANITARNY UBÓJ

**WORLD ORGANISATION
FOR ANIMAL HEALTH**

**OIE (World Organisation for Animal Health)
Aquatic Code 2017**

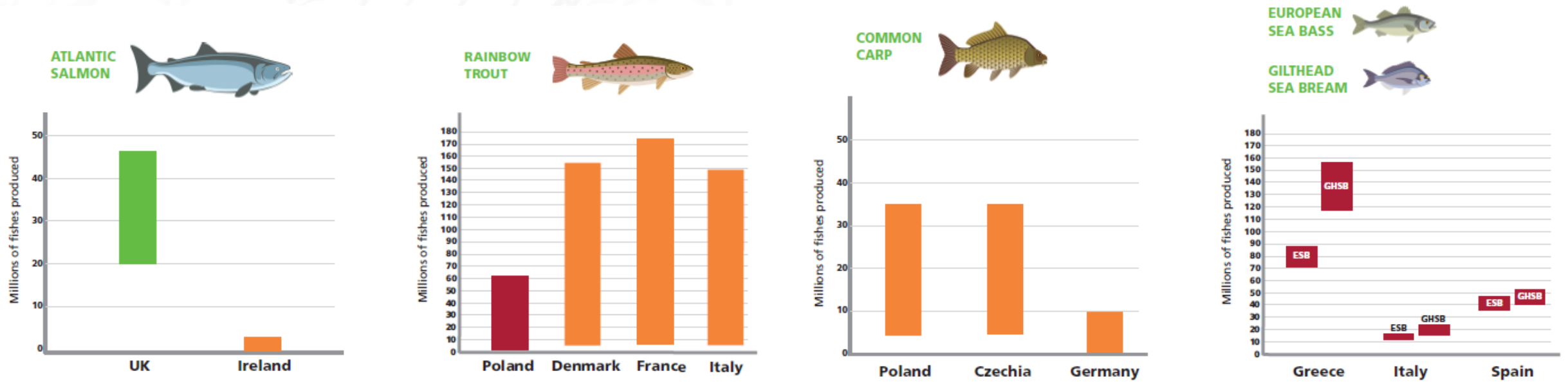

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Morski i Rybacki

OBECNY STAN

według raportu Komisji Europejskiej

Figure 2. Summary of current adherence to OIE standards on slaughter for certain fish species in selected countries⁷, and the number of fishes produced in those countries annually². Floating bars represent the range from the lower to upper number estimates; colours indicate whether it is likely that OIE standards are “achieved”, “may be achieved depending on the method and equipment used” or, “not achieved”.

HUMANITARNE METODY UBOJU RYB

Ogłuszenie mechaniczne

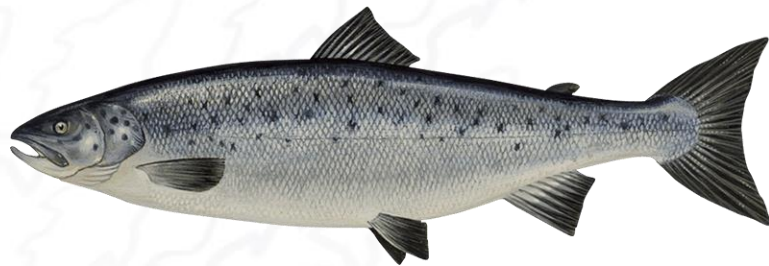
Ogłuszenie elektryczne

HUMANITARNY UBÓJ RYB

Przykłady praktyczne

Norwegia (Łosoś atlantycki)
Obowiązek wynikający z przepisów

Wielka Brytania (Pstrąg tęczowy)
DEFRA oraz Trout Breeders Association
wspólnie ustanowiły standardy dla
hodowców. Obecnie prawie 100%
zgodność

DOBROSTAN RYB

Nowy element w certyfikacji i standardach komercyjnych

LEGISLACJA EUROPEJSKA

możliwe przyszłe kierunki

- Opinia rady europejskiej
- Strategic guidelines for the EU aquaculture
- Farm to Fork strategy
- Animal Welfare Strategy – review of current animal welfare legislation

